

tását kérte a múzeumigazgatóság. A két fél között zajló sikeres tárgyalások eredményeként köttetett meg az a szerződés, ami alapján elkezdtek a leletmentést.

A feltárandó területet átlósan kettévágta egy KÉK-NyDny irányú csatorna, ami a II. József korabeli térképen Egre-patakként szereplő egykori vízfolyás medrében folyik. Ez a patak-csatorna Románia területén halad tovább, ahol szintén folyt szondázó ásatás és eredményeik egybecsengtek a mieinkkel. A feltárás során három nagy korszak településének nyomai kerültek elő.

Bronzkori telep: A patak mindkét oldalán előkerültek a Felsőszőcs-kultúra szemetes gödreit és házait? – Cölöpszerkezetes épületekről van szó, melyek csak kicsit voltak a földbe ásva. Az objektumok között több igen gazdag anyagú volt. Egyelőre úgy tűnik, hogy csak a patak É-i oldalán telepedett le az Ottomány-kultúra népessége. Ugyancsak gödreit és építményeinek cölöplyukait találtuk meg, illetve többször felbukkant a hullámzó felszínű egykori járósínt.

Császárkori telepek: Ezután először a korai császárkorban, valamikor az 1–2. században, majd a késő császárkorban telepedtek meg újból a területen. A korai telep anyagában túlsúlyban vannak a Przeworsk-elemek, de dákok és szarmata formák is előfordulnak. Több épületet feltártunk ebből az időszakból. Az egyikben kis öntőtégelyek (?) sorát, egy másikban faragott kőlap töredékét találtuk. A késői telep szenzációja a hat fazekaske-mence, melyek a patak É-i partján voltak. Valószínűleg a feltáratlan területen is lehet még belőlük néhány. Ezekkel mintegy hitelesíteni lehetett Csallány Dezső beregsurányi feltárásának eredményeit. Rendkívül gazdag volt a kerámiaanyaguk.

Utoljára a 8–9. században telepedtek le a területen. Ezt az időszakot csak kevés kisebb-nagyobb szemetesgödör és néhány érdekes szerkezetű építmény képviseli. A korszak kerámiaanyaga is jóval szerényebb, mint a fenti kettőé.

ALMÁSSY KATALIN – ISTVÁNOVITS ESZTER

81. Csikóstöttös, Pusztaszentegyház-dűlő

(Tolna megye) Á, Kk

A falutól K-re, a Hábi-völgy felett emelkedő domb D-i nyúlványán, változó relatív magasságban húzódik a lelőhely, kb. 650 m hosszán. A szántásban elég sűrűn gyűjthetők az apróra tört Árpád-kori és késő középkori cserepek, állatcsontok. A domboldal Ny-i szélén, a völgy fölé kiugró nyelven 20–25 m átmérőjű területen igen sok a téglá- és kőtörmelék. Ugyanitt kevés embercsonttöredék is látható. Eszerint itt középkori templom állhatott. Oldalról látszik, hogy ezt a kiemelkedést egy bemélyedő nyereg választja el a domb magasabb folytatásától.

A lelőhelyen a szántásban több szürke folt is látható, elsősorban a templom alatti sávban. Leletek is elsősorban ezekben a foltokban találhatóak. A templom felett már kevesebb a cserép és folt is alig látszik.

A leletek és megfigyelések, valamint annak alapján, hogy a környéken csoportosulnak a Háb-összetételű helynevek, itt állhatott a középkori Háb falu.

MIKLÓS ZSUSZA

82. Csókakő, Vár

(Fejér megye) Kö, Kú

A Nemzeti Örökség Program '99 pályázaton elnyert anyagi támogatás révén 1999. július 26. és augusztus 6. között – a műemléki helyreállítási program részeként – újabb feltárási ütem valósulhatott meg. Eredményei az alábbiakban összegezhetők röviden.

Felsővár (1960–62. évi I/A régió): a teljes feltárás előző évi befejezése után idén megvalósult a 100 százalékos térinformatikai felmérés. (Czajlik Zoltán légi fotós dokumentációja és kiértékelése. Holl Balázs geodéziai felmérése – csak a felső várban kb. 900 mérőpont – átfogó, fejleszthető rendszerben, számítógépes térinformatikai adatbázison rögzítve.)

Várkáporna (1960–62. évi I/B régió): kb. 70 százalékban megtörtént hitelesítő újra feltárása. Szabálytalan É/ÉK-D/DNy irányítású, téglalap alaprajzú (szentély azonos szélességű a hajóval, záródása egyenes), bejárata a DK-i sarokban. A félig sziklába vésett káporna É-i, D-i és K-i falsíkján jelentős felmenő falakkal rendelkezik, Ny-i homlokzati fala helyenként alapozásig lepusztult. A szentély É-i álló falában szentélytartó fülke nyoma, ÉK-i sarkában, valamint a diadalív vonalában a boltozati indítás fészkeinek maradványai őrződtek meg az erősen bomlott falszövetben. Ugyanezen falsíkhöz csatlakozó, a szentély teljes szélességében követhető, járósíntig visszabontott falazatmaradvány került elő: az 1960–62. évi feltárás oldalalapozásként értelmezte. A diadalív pillérlábazatai eredeti helyükön kerültek elő. Több járósínt is megfigyelhető volt. Legalul, közvetlenül a sziklalapra vagy a kiegyenlítő sóderágyra fedő, 15. századi kerámiával keletkezett terrazzo, fölötté finoman rásimított, ugyancsak középkori anyagpadló megújítás, legfölül vastag sárga agyag záróréteg, 16–17. századi anyaggal, mely a káporna török kori átalakításával függ össze. A legfelső török kori járósíntre ültetve téglalákból rakott, négyzetes tüzelőtér, pontosabban „parázstartó” került elő, I. Lipót pénzével keletkezve. Hevenyészett összerakása, ma is puha, nem átégett sárga agyag kötőanyaga alapján bizonyosan nem tekinthető kemencének. A ráfedő törmelékből behullott gótikus faragványtöredékek (bordák, valamint kettős-pálcás tagolású nyílászáró keretkő kannellurás lábazati töredéke, vélhetően a bejárat keretező eleme) kerültek elő. Feltárássra került az alsó várból felvezető lépcsősor (egyik fokon bevészt mesterjegy). Török kori átépítés nyoma a káporna D-i fala elé húzott köpenyfal, mely e lépcsősorra is ráfed. Az előkerült kerámiaanyag és kőemlékek alapján a káporna Zsigmond-kori, felszámolására (funkció váltására), illetve átalakítá-

sára a török korban került sor. Feltárása jövőre fejezhető be (ez idáig bolygatatlan, 1960–62-ben sem érintett DNY-i negyed), s adható át állagvédelmi építésre. Geodéziai felmérése (Holl B.), továbbá a téliesítés és védőtemetés megtörtént.

Alsóvár, Kaputorony (1960–62. évi II. régió): folytatódott a 15. századi kaputorony belső terének feltárása, pontosabban a 18–19. századi omladéktól való megtisztítása (biztonsági ácsolat, falmegegerősítés, közlekedő pallóhid készült).

Barbakán (1960–62. évi III. régió): már az 1998. őszeről áthúzódó tavaszi feltárási ütem tisztázta a barbakán építési periódusait és rétegviszonyait. A nyári ütem a 15. századi toronyhoz kapcsolódó farkasverem immár teljes feltárását eredményezte. (Teljes geodézia elkészült.)

A leletanyag restaurálásra – a kerámia és csont már a helyszínen előmosottan és osztályozottan – múzeumba került, a tételes szövegi-, fotó- és rajzi alapidokumentáció összeállítása, végleges formába öntése, adattári leadása folyamatban.

HATHÁZI GÁBOR

83. Csörnyeföld, Csatorna, Csörnyeföldi-patak K-i partja

(Zala megye) Kö, Ú

A lelőhely az M70 autóút Letenye–Tornyiszentmiklós nyomvonalán a 11+800–11+925 kilométerszelvényre esik. A Felhegyalja lelőhelytől ÉNy-ra kb. 250 m-re, a Csörnyeföldön áthaladó főúttól 400 m-re, a falu utolsó csatorna (Csörnyeföldi-patak) K-i oldalán egy 250 × 100 m-es felületen késő középkori és újkori cserepeket, valamint téglatöredékeket találtunk. A terület K-i szélé az előző lelőhelyhez hasonló kukoricatarló, majd szántás és a csatorna menti sávban friss gabonavetés. A lelőhelynek csak a szélét, kb. egynegyedét érinti az út nyomvonal. Az építkezés alatt szakmai felügyelet javasolt.

VÁNDOR LÁSZLÓ – PUSZTA SÁNDOR

84. Csörnyeföld, Felhegyalja

(Zala megye) Kk, Ú

A lelőhely az M70 autóút Letenye–Tornyiszentmiklós nyomvonalán a 11+425–11+550 kilométerszelvényre esik. A Muraszemenyéről Csörnyeföldre vezető 0123. számú műút K-i oldalán, a csörnyeföldi főúttól 500 m-re DNY-ra szántott terület húzódik. Kb. 100 × 100 m-es felületen elszórtan késő középkori – kora újkori cserepek és téglatöredékek fekszenek a szántásban. A lelőhely valószínűleg folytatódik az út Ny-i oldalán is, ahol azonban a megfigyelési lehetőségeket a tavalyi kukorica tarlója és a lehullott száraz kukorica korlátozta. Itt csak téglatöredékeket találtunk. Az út nyomvonal kb. egytizedét érinti az egész lelőhelynek. Az építkezés alatt szakmai felügyelet javasolt.

VÁNDOR LÁSZLÓ – PUSZTA SÁNDOR

85. Csörnyeföld, Felső Korong-dűlő

(Zala megye) Kk, Ú

A lelőhely az M70 autóút Letenye–Tornyiszentmiklós nyomvonalán a 12+950–13+070 kilométerszelvényre esik. A belterülettől Ny-ra, a Vöröcsöki-patak K-i partjára lejtő dombon repce táblában a megfigyelésre nem igazán alkalmas körülmények ellenére, egy 120 × 70 m-es területen elszórtan lehetett késő középkori – kora újkori edénytöredékeket gyűjteni. A tervezett nyomvonalba a lelőhelynek kb. fele, mintegy 120 × 40 m-es rész esik, ahol az építkezést megelőzően szondázó ásatás végzése szükséges.

VÁNDOR LÁSZLÓ – PUSZTA SÁNDOR

86. Csörnyeföld, a Macskavártól É-ra,

a csatornától Ny-ra

(Zala megye) Kö, Ú

A lelőhely az M70 autóút Letenye–Tornyiszentmiklós nyomvonalán a 12+118–12+395 kilométerszelvényre esik. Csörnyeföld, csatorna lelőhelytől Ny–ÉNy-ra 300–350 m-re, a falu kertjeitől DNY-ra kb. 700 m-nyire, a Csörnyeföldi-pataktól 150 m-re ÉNy-ra kukoricatarló, szántás, mélyszántás található. Utóbbiakban késő középkori – kora újkori cserepek és tégladarabok feküdtek egy kb. 300 × 100 m-es felületen. Az autóút nyomvonala a lelőhely közepén halad és kb. a lelőhely felét érinti. Az építkezés alatt szakmai felügyelet javasolt.

VÁNDOR LÁSZLÓ – PUSZTA SÁNDOR

87. Dalmand, Sánc

(Tolna megye) Kk

A falutól DK-re, a döbröközi határ közelében, két völgy közötti fennsíkon található a négyszögletes sánc. Az erősen elszántott objektumot a Dalmand, Vörösegyházapusztához vezető dűlőút vágja ketté. Pillanatnyilag elég jól látszik a sánc és árok is. A sánc belsejében közepes sűrűségben gyűjthetők apróra tört középkori cserepek. A sánc Ny-i szélé közelében sok a téglatörmelék. Egyébként a dűlőúttól Ny-ra eső területen elég kevés a lelet. Dél felé is erősen gyérül a leletek mennyisége. Az út K-i oldalán sokkal több a lelet. A dombhát K-i szélén, a peremen szürke foltok valószínűleg házakra utalnak. Ezekben a foltokban sok a – főleg – késő középkori cserep. Az állatcsont viszonylag kevés. Több vastárgyat is találtam: két vaskéstöredéket, sarlódarabot, szekérvasalást. Elsősorban a lelőhely DK-i részén több vasolvadékot is találtam.

A sánccal kb. egyvonalban, a K-i peremen kb. 20–25 m átmérőjű területen igen sok a tégl- és kőtöredék (köztük 2 db peremes téglatöredék is). A törmelékben késő középkori cserepek vannak.

A lelőhely É felé kb. a gázvezetékig tart.

Május 11-én Egyed Endre felmérte a sánctól és a lelőhelyet. A szántásban és kelő kukoricában nem mindenütt volt egyértelmű a sánc és az árkok helye. Ezért